

Kommissorium

Arbejdsgruppe om opkvalificering af ufaglærte i regi af Reformkommissionen

Knap 500.000 danskere i alderen 30-64 år er ufaglærte og har ikke anden uddannelse end grundskolen. Det svarer til, at ca. 19 pct. af de 30-64-årige er ufaglærte, hvilket er højere end flere andre europæiske lande. Selvom andelen af ufaglærte er størst blandt de ældre generationer, er der stadig en betydelig andel ufaglærte i alle aldersgrupper, herunder også blandt indvandrere.

Ufaglærte er generelt mere udsatte end andre grupper på det danske arbejdsmarked. Ufaglærte er i gennemsnit oftere langtidsledige, mere syge, tilkendes oftere førtidspension og har kortere levetid. Kausaliteten er uklar, og udfordringerne for de ufaglærte tæller f.eks. manglende basale læse-, skrive- og regne kompetencer, social arv og dårligt helbred. Gruppen af ufaglærte er dog samtidig en sammensat gruppe, hvor nogle klarer sig godt og har en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet.

Danmark har et veludbygget uddannelsessystem, men alligevel er der en stor gruppe af ufaglærte, som ikke tager en uddannelse, og som kun anvender efteruddannelsesmulighederne i meget begrænset omfang. Der er et potentiale for øget og mere fast beskæftigelse samt højere produktivitet og løn, hvis flere ufaglærte gennemfører en faglig uddannelse eller styrker deres faglige kompetencer gennem efteruddannelse.

På den baggrund får en arbejdsgruppe til opgave at udarbejde et katalog med input med afsæt i nedenstående tre temaer. Deltagerne i arbejdsgruppen skal ikke nå til enighed om forslagene og er ikke bundet af, at forslagene ligger inden for eksisterende lovgivning. Forslagene skal danne afsæt for en drøftelse i Reformkommissionen, med henblik på at kommissionen kan sætte en retning for en skitse til en sammenhængende reform af opkvalificeringsområdet. Arbejdsgruppen kan søge inspiration i tidligere oplæg, som eksterne interessenter har sendt til Reformkommissionen.

Temaer for arbejdet

Med henblik på at sikre en struktureret ramme omkring de problemstillinger, som arbejdsgruppen skal beskæftige sig med, vil arbejdet tage udgangspunkt i følgende tre målgruppeorienterede temaer:

1. Mennesker med svage, basale kompetencer

Blandt voksne ufaglærte er der en gruppe, som har svage faglige, basale kompetencer inden for læsning, skrivning, regning og it. Temaet handler overordnet om,

hvordan man kan understøtte, at denne gruppe i højere grad tilegner sig basale kompetencer inden for læsning, skrivning, regning og it, så de kan klare sig på arbejdsmarkedet og deltage i faglig efteruddannelse med udbytte. Arbejdsgruppen skal bl.a. komme med bud på, hvordan der på tværs af uddannelses- og beskæftigelsessystemet kan arbejdes systematisk med at løfte basale kompetencer hos dem med behov. Temaet omhandler således både indretningen af- og indholdet i uddannelserne i forhold til målgruppens karakteristika og behov for basal uddannelse, men også hvordan man kan imødekomme målgruppens manglende motivation for at deltage i uddannelse.

2. Vejen fra ufaglært til faglært

Et serviceeftersyn af uddannelsesindsatsen for dagpengemodtagere viser, at hver tredje ufaglærte ledige er interesseret i en erhvervsuddannelse, og halvdelen er interesseret, hvis det er korte kursusforløb. Alligevel anvendes efteruddannelsesmulighederne i begrænset omfang. Serviceeftersynet peger på, at de mange komplekse uddannelsesordninger for ledige med særregler er en barriere for at påbegynde uddannelse. Samtidig spiller overskueligheden og økonomien i et uddannelsesforløb også en rolle. I forhold til de beskæftigede viste en analyse lavet af Epinion i 2017 for VEU-ekspertgruppen, at der blandt ufaglærte var 51 pct., som ikke mente, at de havde brug for efteruddannelse, mens 35 pct. i nogen eller høj grad oplevede et behov. Interessen for efteruddannelse er også generelt lavere blandt ufaglærte sammenlignet med andre grupper. Analyser peger på, at flere forskellige faktorer kan påvirke motivationen for at deltage i uddannelse blandt ufaglærte, herunder fx jobsikkerhed, økonomi, personlig usikkerhed samt tid og kendskab til muligheder.

Temaet handler om, hvordan undervisnings- og beskæftigelsessystemet kan understøtte, at flere ufaglærte løftes til faglærte – både ledige og beskæftigede.

Arbejdsgruppen skal bl.a. se på, hvordan vejene til en erhvervsuddannelse kan gøres tydeligere og synliggøre, hvordan en erhvervsuddannelse ud fra tankegangen om ”byggeklodser” fleksibelt kan stykkes sammen af kortere forløb, der over tid danner en hel erhvervsuddannelse. Arbejdsgruppen skal også se på rammerne for de eksisterende realkompetencevurderinger og mulighederne for at få merit for allerede erhvervede kompetencer, og om disse fungerer optimalt og er fleksible nok i forhold til arbejdsmarkedets og de ufaglærtes behov. Arbejdsgruppen skal også inddrage erfaringer fra kompetencefondene, herunder erfaringer med at skabe overblik over uddannelsesmuligheder.

3. Ufaglærte, der vedbliver at være ufaglærte

Ufaglærte er mere sårbare over for konjunkturtilbageslag og i større risiko for at blive ramt af langtidsledighed. Temaet handler overordnet om, hvordan vi kan gøre ufaglærte, som vedbliver at være ufaglærte, mindre sårbare over for økonomiske stød og konjunkturtilbageslag.

Arbejdsgruppen skal bl.a. give bud på, hvordan efteruddannelsessystemet i højere grad kan understøtte horisontal opkvalificering, sporskifte og omskoling, så ufaglærte får lettere ved at finde ny beskæftigelse inden for andre brancher og med andre jobfunktioner, når de rammes af ledighed. I den forbindelse skal mulighederne for realkompetencevurderinger også inddrages, *også jf. tema 2*.

Organisering og sekretariatsbetjening

Arbejdsgruppen afholder som udgangspunkt fire møder, hvor de beskrevne temaer drøftes samt et sidste opsamlende møde. Arbejdsformen vil være workshops og/eller drøftelser baseret på forberedte arbejdsspørgsmål og dilemmaer i relation til det aktuelle tema. På hvert møde deltager oplægsholdere, som har særlig viden om det aktuelle tema, og som kan komme med forskellige perspektiver på problemstillinger og løsninger herpå. Det kan fx omfatte eksperter eller erfarne undervisere med indsigt i pædagogik, ordblinde- og læsekompetencer for voksne, erfarne uddannelsesvejledere, der arbejder med ufaglærte grupper m.v.

I arbejdsgruppen indgår repræsentanter fra kommuner, uddannelsesinstitutioner, interesseorganisationer og forskere m.fl. med særlig viden om hver af de tre temaer, som arbejdsgruppen skal beskæftige sig med. Reformkommissionen lægger vægt på, at arbejdsgruppens deltagere er åbne for nye tilgange og ikke på forhånd låser sig fast i gammelkendte positioner.

Med henblik på at sikre inddragelse af brugerne og deres erfaringer i uddannelsessystemet kan arbejdsgruppen supplere sit arbejde med besøg på uddannelsesinstitutioner, i kommuner, i A-kasser m.v.

Kommissionen har igangsat flere analyser om det ufaglærte arbejdsmarked og effekten af efter- og videreuddannelse, som forventes færdiggjort i efteråret 2021. Analysernes resultater kan inddrages i arbejdsgruppens arbejde.

Arbejdsgruppens arbejde ledes af forskningsleder emeritus i VIVE Jørgen Søndergaard med bistand fra prorektor på Københavns Universitet David Dreyer Lassen samt formand for Akkrediteringsrådet Per B. Christensen, som alle er medlemmer af Reformkommissionen.

Arbejdsgruppen påbegynder sit arbejde i oktober 2021, og afslutter sit arbejde i januar 2022. Arbejdsgruppen afrapporterer resultatet af sit arbejde til Reformkommissionen i februar 2022. Ramme og form for afrapportering skal afklares i samråd med arbejdsgruppen og Reformkommissionen.

Arbejdsgruppen sekretariatsbetjenes af Reformkommissionens sekretariat.